

ARCH

Mimo mesta

Vidiecky dom
Juraj Mikulaj
Andrea Ambrovičová
Jana Matlovičová

Víkendový dom
Martin Bobák

Útulňa
Miroslav Šestina
Tomáš Ružiak
Eva Šestina

Rodinný dom
Branislav Loskot
Peter Kukučka
Jaroslav Takáč
Juraj Benko

definuje program, ciele a hranice projektu. Zmeňme vzťah k stavebníkom – naliehavo dnes potrebujú **neustranných skúsených konzultantov**, nie len plánovačov.

Vysporiadajme sa s otázkami rozpočtu, logistiky a manažmentu, dnes je všetko v rukách špecialistov. Tieto aspekty majú často závažnejšie dôsledky na spotrebu zdrojov než otázky dizajnu.

Bráňme sa proti narastajúcemu obmedzovaniu normami a bezpečnostnými reguláciami, bezbariérovosťou a udržateľnosťou. Bojujme za špecifickejší a kontextuálnejší prístup, úprimnejšiu a vyspelejšiu formu zodpovednosti.

Architekti, inžinieri, je na nás pustiť sa do tejto práce! Stále nám je dopriate právo na kreativitu, ktoré nám vďaka našej priestorovej fantázii a našej prierezovej perspektíve umožňuje posúdiť primeranosť opatrení a obhájiť kvalitu projektu pred akoukoľvek čiastočnou či krátkodobou víziou. Stratégie na zachovanie zdrojov sú hlboko uložené v našich disciplínach. Vysvetlime stavebníkovi a verejnosti bez váhania šírku a zložitost' úlohy. Podieľajme sa na diferenciacii pojmov ako napríklad „udržateľnosť“ a „ekologické stavebníctvo“.

Sprostredkovávajme, navrhujme flexibilné štruktúry stavieb a priestorov, jednoduchost', možnosť improvizácie a vývoja, rastu či zmenšenia. Ochráňujme reálny svet a miestne špecifiká, čiže existujúce hodnoty, budme low-tech. Budme otvorení a tvoriví vzhľadom k technickým inováciám v plánovaní a v stavaní, ale nerobme si z nich leitmotív nášho navrhovania.

Radikálne zmodernizujme výučbu inžinierov a architektov, vstúpajme im nadhľad, minimalizmus a interdisciplinaritu. Študujme priestorové následky ideí a ideológií 20. storočia, nášho priestorového dedičstva, ako dopady priemyselnej výroby, technológií a mobility, všadeprítomnosť infraštruktúry, rýchly rast aj deštrukciu miest, kapitalistickú urbanizáciu, redukciu prírody, ale aj rôznorodé ekologické, sociálne a umelecké protipohyby a alternatívne stratégie. To všetko s cieľom poučiť sa zo skúseností.

Spytujeme dnešné poňatie pohodlia a prosperity, dematerializujme ich napriek tým, ktorí nam chcú predať stále viac.

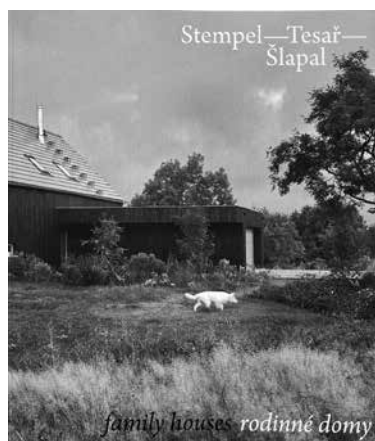
Potreba je obrovská, svet naliehavo potrebuje generalistov a špecialistov, ktorí dokážu kombinovať témy a disciplíny a vedia paralelne posudzovať priestor, estetiku a techniku. Ktorí sú kreatívni a majú odvahu skúšať nové cesty – technologické, metodologické a ekonomické. Ktorí dôverujú svojej intuícii a skúsenosti. Ktorí sú zvedaví a dokážu sa veľkoryso deliť o vlastné vedomosti s kolegami, s inými disciplínami aj s verejnosťou. Majme jasné vzťahy bez ilúzií s našimi partnermi, so stavebným priemyslom, ktorý má málo záujmu na redukcii spotreby, k realitnému trhu, ktorého predstava profitu je ťažko skombinovateľná s ideou udržateľnosti, tak ako aj k politike, ktorej rytmus volebného cyklu nedovolí ísť príliš do hĺbky. Úloha, pred ktorou stojíme, žiada všetky naše odborné a ľudské kvality, vytrvalosť a dobrých partnerov. Základne zmení charakter našich profesií. Je to primárne úloha kultúrna, až potom technická. Chopme sa tejto výzvy a vykonávajme naše povolanie bez zlého svedomia!

Hans Michael Földeak / fbcc / www.fbcc.eu

Prijemná estetika stempel-tesařovskej typológie

Architekti Ján Stempel a Jan Jakub Tesař sú na našej česko-slovenskej architektonickej scéne dobre známi. Ich tvorba, a to nielen architektonická, ale i pedagogická, ich priviedla k tomu, aby o rodinných domoch dávali vedieť širokému i odbornému publiku čo najviac. A robia to naozaj systematicky, dobre a poctivo. V ARCH-u som za ostatné roky recenzovala viacero ich kníh na túto tému. Knižne publikovali jednak ich vlastné realizácie, ale i realizácie kolegov – českých architektov: *99 domů/1* (Kant, 2012), *99 domů/2* (Kant, 2016) či *Czech Houses/České domy* (Kant, 2014). Jan Jakub Tesař spracoval publikáciu *O rodinných domech: Rozhovory s architektky* (ČVUT Praha, 2014). V ARCH-u naposledy recenzovaná kniha *Stempel – Tesař – Jasanský: Rodinné domy*

Kniha

VOLF, P., STEMPEL, J., TESAŘ, J. J.
a F. ŠLAPAL. *Stempel – Tesař – Šlapal.
Rodinné domy / Family Houses.*
Praha: KANT, 2019. 152 s.

je vďaka nevšedným fotografiám a celkovému spracovaniu skutočne poetickým zážitkom z dobrej architektúry (viď ARCH 06/2019).

Takmer rovnomenná a práve recenzovaná kniha *Stempel – Tesař – Šlapal: Rodinné domy / Family Houses* (Kant, 2019) je voľným pokračovaním tej predchádzajúcej. Čitateľov prevedie najnovšími realizáciami domov Jána Stempel a Jana Jakuba Tesařa. V porovnaní s tou prvou je síce menej poe-tická, avšak viac edukačná, bohatšia na podstatné informácie. Je už tradične dobrá, tentokrát s inými, rovnako však vysoko kvalitnými, fotografiami Filipa Šlapala, s prehľadnou, vzdušnou grafikou, identifikačnými údajmi, stručnými sprievodnými textami vysvetľujúcimi základnú ideu a koncept domu. Výstižný úvodný text Petra Volfa komplexne hodnotí tvorbu architektov, vyzdvihuje predovšetkým civilný charakter ich tvorby s dôrazom na tradíciu a kultivovaný rukopis bez snahy predvážať sa. A k tomu aj hodnotenie a postrehy majiteľov domov, ktoré sú úprimnými svedectvami a priamym dôkazom toho, že projekt rodinného domu nie je pre architekta ľahkým zadáním. Vzťah s klientom tu často nadobúda veľmi úzke väzby, pričom dobrý architekt projektom dokáže naplniť túžby a potreby klienta. Architekti Stempel a Tesař by mohli o týchto vzťahoch určite veľa hovoriť i napísať. Ich tvorba je jednoznačne orientovaná na klienta, na jeho spokojnosť, pričom vedia projekt domu „vtesnať“ do jeho finančných možností. V knihe nájdete aj takéto prekvapujúce výpovede klientov: „Žijeme v něčem absolutně jiném, než jsme si mysleli, že žít budeme. Přesto jsme absolutně spokojeni a nadšení...!“ (s. 47), alebo „díky setkání s architekty jsme si splnili sen, o kterém jsme ani nevěděli, že ho máme.“ (s. 77).

Architekti Ján a Jan vedú so svojimi klientmi dialóg, dokonca im dávajú v úvodnej fáze domácu úlohu, aby každý člen rodiny napísal, ako si predstavuje svoje nové bývanie. Tak spoznávajú ich potreby, ktoré sa snažia naplniť, alebo aj v dobrom slova zmysle niekedy obrátiť naruby. Tu sa uplatňujú aj ako skúsení pedagógovia, ktorí dokážu svojich klientov vhodne vzdelávať.

22 publikovaných rodinných domov bolo realizovaných v rozpätí rokov 2008 – 2019. Škoda však, že ich autori v knihe nezoradili chronologicky. Sú to v zásade malé domy s úžitkovou plochou okolo 130 – 160 m². V troch prípadoch prekračuje veľkosť 200 m² úžitkovej plochy, len v jednom má dom-vila 348 m². Aj týmto spôsobom prispieva tvorba architektov k formovaniu zdravého stredného prúdu, kde rodinný dom nie je prostriedkom prezentácie spoločenského statusu, ale naplnením túžby o príjemnom a hlavne primeranom bývaní. Takéto domy významným spôsobom prispievajú ku kultivácii všeobecného verejného vkusu.

Na Slovensku je už dlhšiu dobu významne rozšírený výskyt rodinného domu typu „bungalow“, ktorý je skutočnou ranou pod pás kvalitnej architektúre. Potreba edukácie v tejto oblasti je naozaj naliehavá. Kniha *Rodinné domy* ukazuje tú správnu cestu, ako realizovať rozumne veľký, praktický, príjemný, účelný, estetický – individuálne projektovaný rodinný dom.

Kontext miesta publikovaných domov tvorí vo väčšine prípadov príjemné krajinné alebo vidiecke prostredie. Je prekvapivé, ako architekti dokázali vhodne, vo vzťahu k tomuto kontextu, alternovať formu a dosiahnuť originálny tvar. Pôdorysné riešenia sú pritom v mnohých prípadoch založené na veľmi podobnej schéme, je však vidno, že sú jednotlivo prispôbené konkrétnym požiadavkám.

Ponúka sa tak výborný spôsob, akým by sa dala realizovať ucelenejšia obytná zóna s jednotným rukopisom a s rozmanitými variáciami domov. Vhodný liek na živelnú suburbanizáciu s domami všetkých štýlov, kde sa kvalitná architektúra často dostáva do bizarných súvislostí a absurdného priestorového kontextu.

S pribúdajúcimi realizáciami rodinných domov ateliéru Stempel & Tesař nadobúdame presvedčenie, že nová typológia rodinného bývania 21. storočia, ku ktorej svojou tvorbou významnou mierou prispievajú, môže poskytnúť široké možnosti, ako zachovať nielen tradíciu, ako zohľadniť správnym spôsobom kontext miesta a zároveň nájsť tú správnu cestu, ako vhodne formovať architektúru súčasného – možno i „českého“ – rodinného domu.

A ešte niečo na záver: architekti Stempel & Tesař v počte realizovaných rodinných domov obsadili pravdepodobne už prvé miesto na českej scéne.

Andrea Bacová